

derför ökt etterspörelse inte nödvändigtvis under alle omständigheter et egnet botemedel mot arbetslöshet.

Men i relasjon til den industrialiserte verden som helhet er jeg Keynesianer: Jeg tror at en økonomisk politikk med sikte på å stimulere den aggregerte etterspörelse er nødvendig for å bringe arbeidslösheten ned.

Vad kan vi lære av erfaringheterna?

Erik Dahmén

Handelshögskolan, Stockholm

De fyra inläggen vid denna panel i anslutning till sessionernas överläggningar har för dem som har kunskaper om mellankrigstidens ekonomiska och politiska förhållanden gett en slående bild av hur mycket de senaste årtiondenas förlopp och erfarenheter avvikit från 30-talets. De har dock inte uttryckligen innehållit några jämförelser. Därför skall jag framhäva några sådana och därvid hålla mig till två väsentligheter. Den ena gäller de karakteristiska *blandekonomiska problemen*, den andra den *industriella dynamiken* som sådan.

I alla öppna s.k. blandekonomier, i synnerhet de små, har sedan ungefär ett kvartsekel svåra och med tiden förvärrade problem, som tidigare inte spelade någon nämnvärd roll, skapats av konflikter mellan, å ena sidan, centraliserade politiska beslut bl.a. rörande resursallokeringen och inkomstfördelningen och, å andra sidan, marknadskrafter och starka intresseorganisationer. Dessa konflikter, åstadkomna av många i sådana ekonomier av högst naturliga skäl motstridiga beslut på skilda plan, har inte kunnat lösas genom mekanismer liknande den fria marknadsprisbildningen. Klart är vidare, att ambitiös finanspolitik, penningpolitik och växelkurspolitik, som skulle ha kunnat vara ganska effektiv på 30-talet, inte kunnat hindra konflikterna ifråga från att leda till samhällsekonomiska obalanser. Det har således blivit mycket inflation, åtskilligt sand i den ekonomiska utvecklingens maskineri och därför efter hand arbetslöshet även i goda konjunkturer. Lika klart är, att s.k. inkomspolitik, som saknade aktualitet under 30-talet, inte kunnat komma tillrätta med motsvarande företeelser på arbetsmarknaden, där centralstyrda lönepolitiska principer brutit sig mot marknadskrafterna och bidragit till inflationen, ibland även medfört arbetskonflikter.

Kanske håller denna problematik, som panelinläggen visserligen inte formulerat just på det sätt som jag nu gjort men väl de facto illustrerat och något konkretise-

rat, på att leda till förändringar i ländernas, av brist på någorlunda jämvikt i de ekonomiska och politiska krafternas spel, nu präglade samhällssystem? Eller i varje fall till avsevärda förskjutningar i detta kraftspels tyngdpunkter? En tendens till dämpade allmänpolitiska och lönepolitiska ambitioner och till ökat utrymme åt marknadskrafterna är sedan några år rätt klar på många håll. Men reaktionerna på denna tendens är ganska motstridiga och den fortsatta utvecklingen högst svårbedömbär.

Oskicklighet i hanteringen av tillgängliga ekonomisk-politiska medel kan inte förklara de flesta misslyckandena. För nationalekonomer är de senare årtiondenas blandekonomiska erfarenheter så mycket mera en utmaning som det inte heller går att skylla på bristande fantasi i uppfinning av nya sådana av liknande slag som de hittills vanliga. Erfarenheterna och deras implikationer kan inte väl förstås annat än med hjälp av en bred samhällsvetenskaplig forskning. Åtskillig sådan pågår ju numera. Bättre sent än aldrig. Alltför många nationalekonomers fixering vid särdeles abstrakta och ofta till konjunkturpolitiska frågor knutna makromodeller lade länge hinder i vägen för någorlunda tillräckliga observationer av de intressantaste förloppen och av de särskilt på litet längre sikt mest besvärande praktiska problemen.

Även många av den *industriella dynamikens* från tid till annan skiftande karakteristika har det varit lätt att förbise under arbetet med de ifrågavarande makromodellerna. Därför har inte heller tillräckligt realistiska slutsatser kunnat dragas ifråga om den ekonomiska politikens alternativ och möjligheter under olika inom industrien rådande förhållanden. En av förklaringarna är, att teorien väsentligen handlat om annat än den ekonomiska *omvandlingen*. Man har därför intresserat sig otillräckligt för att skaffa och analysera ett sådant i sammanhang väsentligt mikroteoretiskt och mikroempiriskt underlag som studier av företagarverksamheten och därmed de dynamiska marknadsmekanismerna, i motsats till de mot jämvikt tenderande, skulle ha kunnat ge.

Meningarna kan förvisso vara delade i frågor kring hur den industriella dynamiken faktiskt såg ut på 1930-talet, under efterkrigstidens första hälft och därefter. Närmare bestämt beträffande vilken vikt som bör tillmätas dess likheter och ännu fler olikheter. Klart är dock, att industriens samhällsliga villkor, betingade bland mycket annat av de moderna blandekonomiernas framväxt, inte är det enda som förändrats mycket under det sistförflutna halvseklens olika skeden. Många inslag i de speciella industriella förhållandena, beroende bl.a. på den tekniska utvecklingen och företagarverksamhetens i flera avseenden ändrade karaktär, inte minst dess internationalisering, har blivit mycket annorlunda. Även dessa nya inslag har gjort, att verkningarna av ett och samma ekonomisk-politiska medel,

tex. expansiv finanspolitik och devalvering, blivit ganska olika från tid till annan.

Det har hittills varit rätt dåligt beställt med förståelsen av de sammanhang mellan industriens skiftande dynamik och förutsättningarna för ekonomisk politik som jag försökte i någon mån belysa i mitt plenumföredrag. En ändring härvidlag skulle underlättas genom en av schumpetersk och med denna besläktad teori inspirerad forskning kring den ekonomiska omvandlingen, en forskning som alltså skulle behöva hämta ett underlag, bl.a. från företagsekonomiska och ekonomisk-historiska studier, som förhärskande makroteori intresserat sig alltför lite för.